

OPTIMIZAREA ACTIVITĂȚII SECTIEI CASE MEMORIALE DE LA MUZEUL LITERATURII ROMÂNE

Corneliu LUPES

I. ARGUMENT

Opțiunea pentru o lucrare cu implicații practice este, credem, binevenită, în măsura în care își găsește ecoul în optimizarea activității muzeistice. Demersul respectiv se vrea — o mărturisim din capul locului — un mănușchi de propuneri care să însemne, de fapt, posibilitatea abordării unor noi dimensiuni în lupta cu inerția. Nu abordăm asemenea aspecte numai din tentații de "modă", ci din convingerea necesității stringente de a evada din rutină.

Dacă primele trei capitole urmăresc varii aspecte ale optimizării activității, în datele cunoscute, ultimul se dorește o contribuție reclamată de prefacerile economice și socio-culturale pe care le traversează truditorii acestui ignorat teritoriu. Abordarea pragmatică a unor aspecte cu care ne confruntăm poate și trebuie să răspundă nevoilor de optimizare a activității, evaluată prin dimensiunea rezultatelor muzeelor memoriale din cadrul **M.L.R.** București și nu numai. Nu ne ferim să recunoaștem că ne propunem o abordare *pro domo* a chestiunii puse în discuție. Nu putem pune punct acestui "argument" fără a face precizarea că activitatea secției este privită ca o sumă a activității fiecărei case memoriale în parte, cu atenția atintită asupra diferențelor specifice.

II. ACTIVITATEA SECTIEI CASE MEMORIALE – ÎNTRE RIGIDITATE ȘI ÎNNOIRE

a) Organizatoric vorbind casele memoriale sunt, de fapt, niște expoziții tematice permanente. Devin așezăminte culturale animate nu atât prin dimensiunea "spiritului tutelar" care le patronează, cât prin probitatea profesională a slujitorilor care pot sfînti lăcașul sau lăsa pradă ignoranței devenind "locul unde nu se întâmplă nimic", preluând formula patronului spiritual de la Vovidenia, pentru a rămâne în curtea noastră.

b) Este știut faptul că o construcție solidă nu se poate înălța decât pe o fundație corespunzătoare și pe elemente de rezistență adecvate. Avem în vedere faptul că funcționarea *de facto* și *de jure* a sectiei Case memoriale (pe care de aici înainte o vom numi secție) trebuie să se desfășoare în conformitate cu prevederile R.O.F. și R.O.I., izvorâte din documentele respective ale muzeului mamă, la care se adaugă atribuțiile de specialitate, individuale, stipulate în fișa postului. Acestea li se alătură, ca instrumente de lucru, Programele de activitate (anuale) și Raportările (semestriale și anuale). Fără a cădea în păcatul unui condamnabil birocratism, ni se pare firesc să se întocmească (schițeze) și programe de perspectivă medie sau cu bătaie mai lungă. Aceste instrumente se vor o materializare a unei strategii ministeriale în conformitate cu prevederile Hotărârii Guvernamentale nr. 134/1998 privind

organizarea și funcționarea M.C.C. și al cărei prim articol stipulează că: "Ministerul Culturii ... inițiază, elaborează și asigură (s.n.) aplicarea strategiei în domeniul culturii ...". Punerea de acord a tuturor programelor secțiilor cu Proiectul general de perspectivă al muzeului central (coordonator), ca felii distințe ale acelaiași întreg, depășește obiectul prezentei abordări.

c) În complexitatea fenomenului la care ne referim se înscrie și preocuparea pentru depistarea unor posibile donații, aşa cum s-a întâmplat la *Casa memorială BACOVIA* și la *Casa memorială GALACTION* (tablourile pictoriței Luky Galaction). Pentru cea de-a doua dintre casele memoriale amintite încercăm șansa unei donații de la familia dispărutului preot Cunescu. Această donație ar fi cu atât mai necesară cu cât casele memoriale în discuție suferă acut de lipsa cărților, prin donarea ilustrei biblioteci a scriitorului și preotului Gala Galaction Institutului Teologic.

Ajunsî la acest capitol, nu putem să-l depășim fără a ne exprima regretul că, într-un regim de austерitate economică, speranța unor achiziții este iluzorie. Procurarea, prin anticariate, a unor prime ediții sau măcar a antumelor, aducerea la zi a lucrărilor din și despre opera scriitorilor respectivi constituie cerințe minimale ale funcționării muzeelor respective în latura lor documentară.

d) Pe lângă punerea în valoare a caselor memoriale existente, ne-am mobilizat în amenajarea, inaugurarea și integrarea în circuitul cultural-turistic și a celorlalte muze: *Casa memorială VISARION PUIU – MIHAIL SADOVEANU* (Vovidenia – Neamț), *Casa memorială CIORĂNESCU* (Moreni – Dâmbovița), *Casa memorială LIVIU și FANNY REBREANU* (București) și, în zilele imediat următoare prezentei sesiuni, *Casa memorială ION MINULESCU – CLAUDIA MILLIAN* (București). Fiecare din aceste demersuri a avut un istoric aparte asupra căruia nu insistăm acum. Deși este un fapt consumat, nu putem să trecem peste durerea că nu am reușit, din motive strict birocratice, să preluăm *Casa memorială ANTON PANN* (București) care ar fi marcat un moment de secol XIX din punct de vedere cultural. Am obosit să susținem că pentru o metropolă, fie și balcanică, pe deasupra și capitală, numărul aşezămintelor culturale cu profil literar este jenant, în comparație cu scriitorii care s-au născut sau au scris în forfota acestui vulcan.

e) În organizarea și funcționarea unui muzeu, lucrările de specialitate (vezi "Cursul de muzeologie generală" al Corinei Nicolescu și altele) acordă un spațiu justificat activității de conservare și restaurare. Fără a expedia acest aspect, în legătură cu care am făcut numeroase demersuri, din nou atât refrenul lipsei fondurilor, cât și mai vechea noastră meteahnă "lasă că merge și așa" au făcut ca acest teritoriu să rămână doar unul teoretic.

f) Atât muzeograful, cât și coordonatorul secției nu pot ignora aspectele administrative, gospodărești, de gestiune, pază, securitate și p.s.i. care privesc unitățile pe care le deservesc. Așa-zisii "elitiști", puși în față unor asemenea situații, strâmbă din nas. Este o gravă neînțelegere. Suntem partizanii implicării în toată complexitatea fenomenului, până la cele mai mici amănunte, al viziunii de ansamblu dar și al detaliilor. Într-o firească ierarhie, care înseamnă de fapt spirit organizatoric, acribie, muzeograful trebuie să controleze tot ce mișcă în muzeul pe care îl deservește.

III. MUZEUL – CENTRU DE CERCETARE ȘI VALORIZARE

a) Nu credem că este o opinie singulară aceea că muzeograful este un specialist care se califică la locul de muncă. Provenind – în cazul nostru – dintr-un filolog, acesta nu se întâlnește în facultate cu module sau cursuri de muzeologie. Perfectionările care se fac sub egida M.C.C. sunt necesare, dar nu suficiente. Baza pregătirii o constituie studiul individual; meseria ”se fură” de la colegii mai experimentați cu minima condiție ca cel în cauză să fie interesat și să aibă de la cine și ce ”fura”.

b) În opinia noastră, un muzeograf trebuie să fie un specialist cu însușiri polivalente: cercetător, pedagog, psiholog, cu darul elocinței dar, culmea!, și administrator și chiar manager. Nu detaliem aceste însușiri și nici nu ne propunem să demonstrăm necesitatea lor. Ocupându-se de toate problemele cu care se confruntă așezământul respectiv, muzeograful este un factotum. Figura specialistului încis în turnul de fildeș, pasionat, dar dezinteresat de problemele curente ale așezământului cultural nu se mai poartă. Nu putem rezista tentației de a deschide o paranteză izvorâtă dintr-un of mai vechi: avem convingerea că muzeograful de la un așezământ memorial trebuie să aibă o indiscretabilă personalitate profesională deoarece, în contact cu vizitatorii, reprezintă atât muzeul respectiv, cât și instituția centrală cu reverberații asupra M.C.C. și, chiar, asupra profilului cultural general. Într-un birou, unde sunt mai mulți specialiști, inexacitatea unui coleg poate fi ameliorată de ceilalți. Dar aici? Nu considerăm, prin aceasta, că muzeograful trebuie să fie în același timp atât istoric literar, cât și îngrijitor: să rămână la îndeletnicirea de bază, dar să-și atragă colaboratorii întru realizarea celorlalte.

c) Pentru a răspunde unor cerințe imediate, muzeograful care se respectă își va dota așezământul cu un minim de instrumente, condiție *sine qua non* a unei funcționări corespunzătoare. Întocmirea fișelor de patrimoniu și a registrului respectiv este un prim pas căruia îi va urma (acolo unde este cazul) realizarea fișelor de carte, din bibliotecă, în dublete.

Ajungem la punctul nevralgic. În conformitate cu prevederile Ordonanței Guvernamentale nr. 68/1994, privind unele măsuri pentru protecția patrimoniului cultural național, acesta se clasifică în: a) tezaurul patrimoniului cultural național (tezaur), fondul patrimoniului cultural național (fond) și patrimoniul mobil comun. Până aici, toate bune. Dar, la art. 4 al amintitei Ordonanțe se stipulează că: ”Încadrarea unui bun la una dintre categorii ... se face pe baza criteriilor unice și a metodologiei stabilite de M.C.C. printr-o procedură de clasare care se declanșează potrivit prevederilor prezentei Ordonanțe”. În legătură cu afirmațiile de mai sus planează o întrebare pe care o lăsăm suspendată.

d) Activitatea de bază a muzeografului rămâne ghidajul. În practica noastră, acesta se realizează direct. Calitatea acestuia decurge din însușirile aminite mai sus. Este știut că în activitatea respectivă se au în vedere mai multe aspecte. Se dețăsează categoriile socio-profesionale și de vîrstă ale vizitatorilor. Nefiind nici în prezent și nici în viitorul apropiat posibilitatea ghidajului pe casetă, nu zăbovim asupra acestui aspect. Insistăm doar asupra aptitudinilor de comunicare, a supletei formulării întru realizarea elementului

coparticipativ. Muzeograful devine, cu măsură, histrionic, mai cu seamă când încearcă să cunoască bine partitura. Există pericolul rutinei prin însăși natura preocupării (repetarea acelorași informații), dar o spontaneitate studiată a formulării ferește muzeograful de capcana unui funcționarism desuet. Se știe că o improvizație reușită este cea mai bine pregătită.

e) O condiție esențială a unui ghidaj reușit, care să atragă atenția vizitorilor, dar să-i ofere și satisfacție celor în cauză este aceea a pregătirii și perfecționării instrumentelor de lucru. Din multitudinea acestora, amintim elaborarea unei bibliografii generale din și despre opera scriitorului respectiv bibliografii care să cuprindă viața și opera scriitorilor respectivi, realizarea unor succinte ghidaje scrise (foaie A4, față și verso) traduse în limbile străine de circulație, pentru a suplini, la nevoie, interpretul, în cazul unor grupuri de străini și, de ce nu, realizarea unor succinte monografii ale lăcașurilor respective în care istoricul muzeelor, proveniența și folosirea obiectelor, recompunerea atmosferei din timpul vieții scriitorului/lor respectiv(i) (chiar și din sfera anecdoticului) își găsesc locul meritat. Împletind aceste sugestii cu cele de mai sus referitoare la minime achiziții (bibliografice) se profilează un fir informational care răspunde imperativului formulat în titlul capitolului pe care îl încheiem.

IV. PROMOVAREA IMAGINII CASEI MEMORIALE

a) Astăzi, când asistăm la o promovare violentă a reclamei, trebuie să încercăm să păstrăm cadența, în limitele unui profesionalism dictat de specificul domeniului nostru. Plecând de la firmele respective la așezăminte (cea de la MĂRTIŞOR este de mult obosită), continuând cu necesarele aviziere (care nu există decât în intenția noastră) și încheind cu oportunele indicatoare (panouri, săgeți stradale, eșarfe, banere etc.) observăm că acestea nu sunt niște închipuiri care "dau bine". Extrem de mulți bucureșteni nu știu de existența muzeelor cu profil literar și, din rândul acestora, nu lipsesc elevii, studenții și chiar profesorii de toate gradele.

b) O modalitate pe care am permanentizat-o la Casele memoriale (și nu numai) este aceea a unor manifestări periodice cu public: MĂRTIŞORUL – patria literaturii argheziene, BACOVIENE – confluence de literatură și artă etc. Plecându-se de la 2-3 manifestări anuale (MĂRTIŞOR) și de la uitațul muzeu BACOVIA, s-a ajuns, în cazul primului, la 12 manifestări pe an, la al doilea, cam tot pe acolo. Promovarea imaginii Caselor memoriale respective a fost principala rațiune de a fi a acestor întâlniri. Oricât ne-am feri de pericolul văicărilelor inutile, nu ne putem abține să nu remarcăm că presa (scrisă, audio-video) ignoră constant anunțurile culturale (în sensul publicării lor), cât despre marcarea și consemnarea evenimentului, nici nu poate fi vorba, și asta chiar în cazul unor manifestări jubiliare.

c) Publicațiile specifice fiecărei Case memoriale (pliante, cărți poștale ilustrate), diferite suveniruri, publicații sau obiecte realizate pentru anume manifestări jubiliare sau momente deosebite (inaugurale) sunt alte modalități de răspândire a numelui muzeului.

d) O legătură strânsă cu mass-media, publicarea adresei, telefonului și programului muzeului, colaborarea în realizarea unor filme și emisiuni radio

care au ca subiect scriitorul respectiv etc. sunt alte modalități deloc de neglijat. Formarea unor grupuri de colaboratori (atât la nivelul specialiștilor, cât și al publicului) trebuie avută în vedere.

Nu riscăm conchizând că imaginea Casei memoriale este în consonanță cu activitatea muzeografului; este, cum s-ar zice, o oglindă. Afirmația nu trebuie judecată *ad literam* pentru că mai sunt o sumedenie de factori care o influențează: popularitatea scriitorului respectiv, așezarea muzeului, accesul muzeului, circuitul cultural-turistic și.a.m.d.

V. OPTIMIZARE, ÎNNOIRE, REFORMĂ.

a) Optimizare, înnoire, reformă — termeni uzitați destul de des în ultimul timp și, de aici, uzati. Abordarea lor *de facto*, presupune *da capo* interpretări contradictorii. A ”trage cu ochiul” spre Apus este o practică folosită de la ’48 și care a dat roade. Formula, oricare ar fi ea, vizează modificări organizatorice sau/și de conținut? Si multe, multe alte semne de întrebare.

b) Învestirea secției cu autonomie poate fi benefică. Înțelegem prin aceasta o consultare în politica de personal, de la organigramă la angajare. Alocarea din buget a unei cote proporționale în funcție de: cheltuieli de regie, număr salariați, numărul și frecvența vizitatorilor, volumul activității etc. Materializarea unei asemenea propunerii impune creșterea exigenței și responsabilității personale, chivernisirea cumpătată a unor fonduri care nu se mai cheltuiesc dintr-o pungă comună, toate acestea conducând la mărire răspunderii individuale. Așa stau lucrurile la M.L.R. din Iași, motiv pentru care ne exprimăm și pe această cale sincere aprecieri pentru activitatea colegilor noștri. Un proverb german spune că cel care nu știe să prețuiască pfennig-ul nu știe să prețuiască marca.

c) O prelungire a unui colectivism păgubos este tratarea tuturor Caselor memoriale *tale quale* cu aceeași monedă. Considerăm că o clasificare graduală ar fi mai oportună. După mărime, importanță și activitate, Casele memoriale ar putea fi grupate în două-trei grade. Nu putem pune semnul egalității între un complex muzeal, ca cel de la MARTIŞOR (circa 2 ha, 20 de case, tipografie, mormântul soților Arhezi etc.) și Casa memorială BACOVIA sau MINULESCU, REBREANU, GALACTION ori CIORĂNESCU, unde spațiul se reduce la 3-5 camere.

Dacă volumul de muncă este diferit, de ce nu și cheltuielile de întreținere, personal, remunerație să fie proporționale?

d) Practica impune necesitatea unei asociații naționale a muzeelor memoriale; poate chiar pe domenii. În condițiile mult trâmbițatei descentralizări, M.C.C. nu mai poate fi un liant. La nivelul informației simple abia se știe că pe lângă muzeul BACOVIA din Bacău mai este unul și în București și viceversa. La fel cu SADOVEANU (Fălticeni, Vovidenia, Iași), REBREANU (Prislop, Valea Mare, București), ca să rămânem în curtea noastră. Astfel informația ar circula altfel, spre binele – se înțelege – vizitatorului (consumatorului). Informațiile privind perioada pe care o ilustrează fiecare muzeu, ce particularități prezintă, ce piese mai importante deține etc. ar fi mult mai complete și asta nu numai în cazul scriitorilor cu mai multe muzee.

Salutăm inițiativa colegilor noștri de la CASA MUREȘENILOR (Brașov) de constituire a A.N.I.M.-ului, mai cu seamă că s-a schițat și un statut.

e) Am încercat să conturăm un posibil portret al muzeografului. Vom accentua, în cele ce urmează, o latură mai puțin creionată a acestuia: cea organizatorică. Astăzi, când fostele organizații de elevi și studenți (fie ele și comuniști) s-au dizolvat, fără a fi înlocuite cu altele, nu-i poți aștepta pe aceștia să vină la muzeu din proprie initiativă. Din motivele știute, nici colegii noștri, dascălii, nu mai manifestă decât sporadic astfel de preocupări. Ce-i rămâne de făcut muzeografului, pentru a nu se transforma într-un pustnic? Să recruteze, pe toate căile, posibilități vizitatori. Am încercat și vom persevera în depistarea acestor modalități. Transmiterea unor oferte scrise în școli și institute de învățământ superior cu profil umanist, în care să se evidențieze aria preocupărilor, adresa, telefonul, mijloacele de transport etc. este o posibilă cale. Invitarea unor cadre universitare (istorici și critici literari) în calitate de vorbitori și stimularea acestora în a-și orienta studenții spre aceste locuri de taină este o altă cale.

f) Itinerarea casetei video cu Casele memoriale din București la instituții de învățământ care au mijloace de redare și ne găzduiesc în manifestarea "M.L.R. ÎN VIZITĂ LA ..." este o altă cale pe care o vom aborda în funcție de personalul existent. Această acțiune are, se înțelege, darul de a stimula curiozitatea și de a informa.

g) Convinși de necesitatea evidențierii automatizate a datelor, și nu numai, pentru a fi în pas cu vremea, considerăm oportună și necesară introducerea unui sistem informatizat de coordonare și gestionare a patrimoniului Caselor memoriale.

h) În afara modalităților amintite de promovare a imaginii Caselor memoriale (mai vechi și mai noi), care s-ar putea numi clasice, considerăm necesară diversificarea lor prin accesul la Internet al informațiilor privind aceste lăcașuri.

Cu toate că ne repugnă să facem propuneri pentru ce ar putea/trebui să facă alții, considerăm că o relație "la vârf" între M.C.C. și M.E.C. în acestă direcție, și nu numai, ar fi cel puțin oportună.

* *
*

Ne-am declarat *ab initio* intențiile abordării concrete a subiectului propus discuției. Luându-ne aliați rigoarea și discernământul, căutăm să-i deslușim hățările pentru a-i întrezări luminișurile, din necesități strict profesionale, fiind convinși că fiecare, în ceea ce face, trebuie să-și pună propria-i amprentă, să-și onoreze semnătura.